

РЕЦЕНЗИЯ

за конкурс за професор в професионално направление 2.3. Философия, обявен от Нов български университет
от проф. д-р Христо П. Тодоров, департамент „Философия и социология” в НБУ

Конкурсът за професор в професионално направление 2.3. Философия е обявен от Нов български университет в бр. 13 на „Държавен вестник” от 12 февруари 2019 г. със срок от два месеца от публикуването на съобщението. Единствен кандидат по този конкурс е д. ф. н. Стефан Георгиев Попов.

Кандидатът е придобил през 1996 г. образователната и научна степен „доктор” по философия в The New School for Social Research в Ню Йорк като за тази дисертация е бил отличен с наградата „Най-добра дисертация в областта на социални и политически науки за 1996 година“. През 2015 г. е придобил научната степен „доктор на науките“ по философия . От 1986 до 2016 г. е бил преподавател (с последно заемана академична длъжност „главен асистент“) по философия и социология в СУ „Св. Климент Охридски“. От 1996 до 2002 г. Стефан Попов е бил програмен директор в Центъра за либерални стратегии – София, а от 2000 до 2006 г. – изпълнителен председател на Институт Отворено общество – София. От 2007 г. до сега е изпълнителен председател на изследователския център Риск Монитор. Стефан Попов е бил на четири дългосрочни специализации в Австрия (1994 и 2011–2012), САЩ (1999) и Швейцария (2003).

Чл. 60, ал. 6, т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България изисква ако кандидат за заемане на академичната длъжност „професор” е придобил образователната и научна степен „доктор“ и научната степен „доктор на науките“, но не е заемал академичната длъжност „доцент“, какъвто е случаят със Стефан Попов, той да представи два хабилитационни труда. Ето защо Стефан Попов представя за участие в конкурса следните две монографии: „Декарт и математизацията на света“, изд. Алтера, София 2017 и „Атлантис: Дезинтеграция на политически тела“, изд. Обсидиан, София 2016. Освен това в списъка с публикации на кандидата са включени заглавията на 9 монографии (от тях една двутомна и една на английски) в областите на философията, социологията, политическите науки и спорта, 17 статии в научни издания (от тях девет на английски), около 80 статии в популярни издания (част от тях включени в двутомника „Публичен

процес“), 30 рецензии на театрални постановки и 5 студии, публикувани в поредицата „Occasional Papers” на Центъра за либерални стратегии – София.

Въз основа на списъка на публикациите и след изчисляване на точките, които носят цитиранията, установих, че дори и при най-занижено пресмятане на точките, които носят публикациите в периодични издания с неопределен или оспорван статут, кандидатът покрива повече от двойно всички минимални национални наукометрични показатели за академично израстване.

Казаното до тук позволява да се направи констатацията, че Стефан Георгиев Попов отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“.

Монографията „Декарт и математизацията на света“ е в областта на философията. В нея авторът предлага цялостен прочит на творчеството на Рене Декарт, подчинен на оригинална теза. Според стандартното разбиране за философията на Декарт тази философия представлява класическата форма на дуализъм. С утвърждаването на самодостатъчността на познаващия субект като субстанциално начало с тази философия се слагат основите на цялата модерна философия. Стефан Попов обаче защитава със силни аргументи тезата, че Декарт е станал основоположник на модерната философия, защото е открил феномена на чистия обект и обектността както и определен начин на осмислянето им. Така именно начинът на мислене, основан върху идеята за обектност, е формирал мисленето на модерната епоха.

Интерпретацията на Стефан Попов се изгражда около три основни твърдения. Първо, обектността е феномен, който е определяща характеристика на модерността като интелектуална епоха. Второ, обектността е открита от Рене Декарт и е организиращото начало на неговата философия. Тя определя всички други нейни основни понятия като ум, природа, Аз, Бог, вродени идеи, съмнение, метод и др. Трето, математиката не е нито инструмент, нито наука, а условие на възможност едновременно на тъждеството на обектите и на познанието за тях. Четвърто, интелектуалният акт на полагане на математическите основи на обектността и с това на самата модерност като епоха в мисленето е изцяло творчески. Той не може да се изведе от никакви условия или наблюдаеми процеси.

Какво следва да се разбира под „обектност“? За да отговори на този въпрос Стефан Попов прибегва до прочутия Декартов пример с въска. Обектност е онова, което гарантира самотъждествеността на самите обекти при всички възможни промени

на техните състояния и свойства, дадени в опита. Гарантът на тъждествеността на обектите има интелектуален характер, той е понятие. Понятието е условието, което поддържа идентичността на въска, или с други думи, предметите са идентични на себе си само при условие, че има непрекъснатост на опита за тях. Щом обаче тъждествеността на обектите на самите себе си зависи от концептуални условия, няма как вече да се поддържа представата за дуализъм у Декарт. Оформиловото се корелативно отношение между субективен и обективен полюс става ядро на всяко едно феноменологическо мислене и поддържа тезата на автора, че Декарт е основател на феноменологическата традиция.

Отрицанието на тълкуването на картезианската философия като форма на дуализъм не би имало вътрешна убедителност ако не се предложи адекватно тълкуване на Бога. Стефан Попов предлага такова тълкуване, разглеждайки Бога като носител на безкрайността като условие за мисленето на обекта. Но макар да е необходимо условие, безкрайността все пак е само едно от условията за познание на обектите. Другото, не по-малко необходимо условие за това е опитът на сетивата. Доколкото е човешко познание, познанието е крайно, а носител на тази крайност са възприятията. По необходимост те са дискретни и тъкмо тяхната дискретност е източник на съмнението. Съмнението според автора има характера на спонтанно настъпващо събитие.

Какви са целите и възможностите за познание на света в светлината на идеята за обектност? Картезианският проект за една „всеобща математика“ (*mathesis universalis*) безспорно представлява тематичен фокус на изследването. *Mathesis universalis* е призвана да даде цялостно, но и абсолютно достоверно познание за природата. „Всеобщата математика“ се мисли от Декарт като основа на всички науки, но и като нещо, което е повече от тях. Нейната задача е да създаде самата обща рамка на научното мислене и заедно с нея условията на нейното прилагане. Тази обща рамка е една единствена и в това се корени вдъхновяващата модерната философия идея за единство на науката.

“Декарт и математизцията на света” е по-скоро книга за типологичната характеристика на модерността отколкото за особеностите на картезианската философия. От типологична гледна точка според Стефан Попов епохата на модерността е единичен, неповторим феномен. Тя обаче е такава само и единствено като типологична конструкция. Читателите не бива нито за миг да си въобразяват, че

тази единичност и неповторимост е нещо повече от ефект на типологичния подход. Въобрази ли си някой дори за миг, че имаме „истинска“, „автентична“ картина на модерността такава, каквато тя е „сама по себе си“, рискува да попадне в изкушението на мощни ирационални внушения. Такива са например широко известните от философията на Хайдегер внушения, че бил дошъл „краят на метафизиката“ или пък било настъпило „времето на картината на света“. Стефан Попов си дава сметка за тази опасност и изрично заявява, че предлаганата от него картина на Декартовата философия и на модерната епоха съвсем не е единствено възможната картина, а има валидност само при приемането на строго определени методологически допускания.

Монографията „Атлантис: Дезинтеграция на политически тела“, изд. Обсидиан, София 2016 представлява изследване върху разпадането на политически тела вследствие не на външни интервенции, а на вътрешни фактори, свързани със самото тяхно устройство. Систематичното място на това изследване е в полето на социологията на риска.

Авторът разглежда пет случая на разпадане на съвременни държави. Два от тях – СССР и Югославия – са случаи на престанали да съществуват държави, докато другите три – Украйна, Северна Македония и Европейският съюз са представени като носители на висок риск от дезинтеграция. В анализа на Стефан Попов Съветският съюз е имперско тяло, неспособно да си намери устойчиви граници. Тази неспособност постоянно предизвиква експанзия навън отвъд всякакви граници. Тези две неща взети заедно са основната системна причина за разпадането на СССР. По-различен е случаят с Югославия. Решаващият фактор за нейния колапс е неадекватното на външните международни условия напълно изкуствено усилие страната да се изгради като многонационална федерация. Главният рисков фактор за Украйна според автора е нейната раздвоеност – тя и до днес разбира себе си не като напълно независимо политическо тяло, а като покрайнина, гранична зона преди всичко на Русия, но може би също и на Полша. Рискът от разпадане за Северна Македония според Стефан Попов идва преди всичко от нейната постоянна недовършеност и оспорваност както от страна на двете главни етнически общности, така и от страна на съседните държави. Макар да не е политическо тяло в обичайния смисъл на думата, Европейският съюз също е изложен на вътрешна заплаха от разпадане. Тя идва най-вече от неяснотата на формата на неговото политическо съществуване. Съюзът не е нито империя, нито формираща се конфедерация или федерация, нито международна организация, основана на

международни споразумения. Той съдържа елементи от всички тези форми и точно в това се крие опасността от голяма вътрешна нестабилност и разпадане.

Независимо от това, че в нея се изследват действителни политически тела и действителни исторически процеси, книгата на Стефан Попов не е просто емпирично социологическо или историческо изследване, тъй като разискваните политически тела се третираат като идеални типове. Това позволява те да бъдат видени не само през призмата на актуални развития, но и през оптиката на важни категории като империя, утопия, национална държава, федерация и пр. Това прави анализа не само интелектуално интересен и плодотворен, но му придава и сериозна прогностична сила.

Стефан Попов има 26 години непрекъснат преподавателски стаж в СУ „Св. Климент Охридски“. Там той нееднократно е водил следните лекционни курсове: „Конституционна политика“, „Парадокси на интерпретацията и идеята за езиковите игри“, „Основни фигури в съвременния политически език и комуникация“, „Феноменологически измерения на публичната сфера“, „Социологическата концепция за организация на престъпността“, „Развитие на международното наказателно правосъдие“, „Трибунали“, „Проектно мислене и проектно управление“. Повечето от тези курсове са били част от магистърската програма „Политическа социология“. Тяхното съдържание е тясно свързано с някои от публикациите на Стефан Попов.

Стефан Попов е започнал работа като хоноруван преподавател в НБУ през пролетния семестър на 2017–2018 г., когато е водил аудиторните курсове CSPM 313 Conflict Management и CSPM 315 Power, Influence, Manipulation от магистърската програма „Стратегическо лидерство“ на английски език на департамент „Политически науки“. Тези курсове той продължи да води и през изтичащата учебна година. За тази година е предвидено също така Стефан Попов да води и курса “Constitutional Conflicts, Crises, and the Path to Civil War” от бакалавърската програма на английски език „Политиката и обществото“. Стефан Попов е автор и на курса „Проектното мислене“ в Центъра за продължаващо обучение, предназначен за преподаватели и докторанти. Този курс е част от програма за развитие на проектната дейност на НБУ, включена в договор между НБУ и Фондация „Риск Монитор“, чийто изпълнителен председател е той.

В продължение на повече от 20 години кандидатът активно се е занимавал с проектна дейност. Работейки като програмен директор в Центъра за либерални стратегии, изпълнителен председател на Институт „Отворено общество“ – София и като изпълнителен председател на изследователския център „Риск Монитор“, той е бил

ръководител и участник в много голям брой проекти в следните области:

„Конституционно-правни въпроси“, „Проблеми на политически процес“, „Проблеми на криминологията, включително критическа криминология“, „Висока корупция, особено неконвенционална, достигаща до т. нар. пленяване на държавата“, „Проблеми на структура и развитие на институциите, особено на сигурността“, „Криминални пазари и неконвенционална престъпност“, „Конституционни и законодателни аспекти на сигурността и противодействие на неконвенционалната престъпност“. В резултат на тази своя дейност Стефан Попов е натрупал незаменима експертиза в областта на управлението на проекти.

Имам дългогодишни непосредствени лични впечатления от Стефан Попов. В моите очи той е зряла и независима личност с ярки положителни качества. Познавам го като изключително интелигентен, сериозен, безкрайно добросъвестен, отзивчив и готов на сътрудничество човек. Възхищавам се на чувството му за отговорност и на безупречната му човешка и интелектуална почтеност.

Заявявам, че нямам съвместни публикации с кандидата и не съм в конфликт на интереси.

Заключение: Цялостната научно-изследователска, публикационна, преподавателска и обществена дейност на д. ф. н. Стефан Георгиев Попов свидетелства недвусмислено за това, че той е учен с оригинална мисъл, разностранни интереси и ярки творчески постижения, с които си е извоювал голямо уважение и висок личен авторитет. Резултатите от неговата досегашна дейност са убедителна защита на кандидатурата му да бъде избран за професор в професионално направление 2.3. Философия. Ето защо като член на Научното жури аз напълно убедено ще гласувам ЗА неговия избор.

Подпис:

проф. д-р Христо Годоров

София, 9 юни 2019 г.